

ТПВ, а й надходження до НПС небезпечних речовин. Це дасть змогу не перевантажувати полігони, отримувати прибутки від реалізації вторинної сировини та підвищити рівень екологічної безпеки в системі "тверді побутові відходи-наркозишнє середовище-здоров'я людини".

Література

1. Варна夫ська І.В. Аналіз методів очищення фільтрату полігонів ТПВ / І.В. Варна夫ська, М.В. Яцков // Гідромеліорація та гідротехнічне будівництво : Міжвід. наук.-техн. зб. – Рівне. – 2009. – Вип. 34. – С. 279-287.
2. Касимов А.М. Твердые бытовые отходы. Проблемы и решения. Технологии, оборудование : учебн. пособ. / А.М. Касимов, В.Т. Семенов, А.Н. Александров, А.М. Коваленко. – Харьков : Изд-во ХНАГХ, 2006. – 301 с.
3. Шанина Т.П. Управление та повождения з відходами : підручник / Т.П. Шанина, О.Р. Губанова, М.О. Клименко та ін. / за ред. Т.А. Сафранова, М.О. Клименко. – Одеса : Вид-во ТЕС, 2012. – 272 с.
4. Парфенюк А.С. Альтернативное решение проблемы твердых бытовых отходов в Украине / А.С. Парфенюк, С.И. Антонюк, А.А. Топоров // Экотехнологии и ресурсосбережение : сб. науч. тр. – 2002. – № 4. – С. 36-41.
5. Стан сфери повождения з побутовими відходами в Україні за 2014 рік. / Мін. регіон. розвитку, будівництва та житл.-комун. господарства України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.minregion.gov.ua/base-law/norm-akts>.
6. Систер В.Г. Твердые бытовые отходы: справочник / В.Г. Систер, А.Н. Мирный, Л.Ф. Скворцов и др. – М. : Изд-во АКХ им. К.Д. Панфилова, 2001. – 319 с.
7. Закон України "Про відходи" від 5.03.1998 р., № 187/98-ВР із змінами та доповненнями.
8. Вострецов С.П. Анализ данных по технологиям и оборудованию для очистки сточных вод полигона ТБО / С.П. Вострецов // Сотрудничество для решения проблемы отходов : матер. IV Междунар. конф., 31 января – 1 февраля 2007 г., г. Харьков. – Харьков, 2007. – С. 238-240.
9. Варна夫ская И.В. Анализ условий образования и состава сточных вод полигонов твердых бытовых отходов / И.В. Варна夫ская // Экология и промышленность : сб. науч. тр. – 2008. – № 1. – С. 39-43.
10. Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.city.kharkov.ua>.
11. Назарчук О. Функціонування всієї сфери повождения з відходами впливає на стан санітарно-епідеміологічного благополуччя населення / О. Назарчук // Рідна природа : зб. наук. праць. – 2002. – № 2. – С. 56-59.
12. Директива Европейского Парламента и Совета 2006/12/ЕС об отходах: 5 апреля 2006 г. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://eurlex.europa.eu>.

Надійшла до редакції 06.10.2016 р.

Сталинская И.В. Аспекты экологической безопасности в системе "твердые бытовые отходы – окружающая среда – здоровье человека"

Проанализирована проблема накопления и обращения с твердыми бытовыми отходами (ТБО) в Украине, на примере Держачевского полигона ТБО. Доказано, что одним из самых опасных факторов загрязнения в местах депонирования отходов является фильтрат, который отличается многообразием загрязняющих веществ всех классов опасности. Показано, что Держачевский полигон ТБО является источником значительной, растущей, экологически опасной нагрузки на окружающую среду. Предложено приоритетное направление для Украины по обращению с ТБО.

Ключевые слова: экологическая безопасность, твердые бытовые отходы, окружающая среда, здоровье человека, фильтрат, биогаз.

Stalinska I.V. Some Aspects of Ecological Safety in the System "Municipal Solid Waste – Environment – Human Health"

The problem of accumulation and disposal of municipal solid waste (MSW) in Ukraine using the example of Dergachi landfill is analyzed in the article. One of the most dangerous factors of pollution in places of waste deposit is proved to be the filtrate. The filtrate is characterized by a variety of pollutants of all classes of danger.

acterized by a variety of pollutants of all classes of danger. Dergachevsky landfill is shown to be a source of significant, increasing, and ecologically dangerous load on the environment. The priority direction for Ukraine in solid waste management is proposed.

Keywords: ecological safety, municipal solid waste, environment, human health, the filtrate, the biogas.

УДК 614.8.084:796.525(477:292.452)

ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В УМОВАХ ЗИМОВОГО СХОДЖЕННЯ НА ГІРСЬКІ ВЕРШИНИ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

А.Б. Ховалко¹, В.Р. Монастирський²

Проаналізовано сучасний стан зимового рекреаційного туризму в Українських Карпатах, визначено основні проблеми, що перешкоджають його розвитку на українському і світовому ринках. Висвітлено тенденції розвитку зимових сходжень на гірські вершини, зокрема на гору Говерла. Запропоновано шляхи удосконалення системи управління і провадження зимовими сходженнями, зокрема шляхом підвищення вимог до вибору спорядження та безпеки зимових сходжень. Усі небезпечні чинники, які супроводжують зимові (і не тільки) сходження в умовах Українських Карпат, поділено на п'ять груп: 1) попередньо зумовлені суб'єктивні причини нещасних випадків у горах; 2) неправильне психологічне налаштування; 3) набуті під час сходження негативні психологічні стани; 4) недостатня підготовленість учасників сходження; 5) відсутність акліматизації. Їх врахування дасть змогу істотно зменшити ймовірність виникнення надзвичайних ситуацій під час зимового сходження на гірські вершини Карпат.

Ключові слова: зимові сходження, пішохідний туризм, рекреаційний туризм, туристична індустрія, внутрішній туризм, міжнародний туризм, природоохоронні території.

Вступ. У сучасному світі актуалізуються питання регулювання й організації вільного часу як об'єктивних складових елементів організації життя суспільства і людини. Але, на відміну від проблем регулювання й організації робочого часу, проблеми регулювання та організації вільного часу почали висвітлювати у науковій літературі порівняно недавно. Активний відпочинок у горах, на свіжому повітрі, в екологічно чистій місцевості надзвичайно корисний для здоров'я людини. Помірні фізичні навантаження на свіжому повітрі після тривалого "сидіння" в офісі перед монітором, – а саме так проводить робочий (а часто і поза-робочий) час основна частина працюючого населення, що працює, – не тільки стають приемним відпочинком від рутини, а й помітно поліпшують самопочуття [1].

Освоювати гірські території для задоволення своїх невідкладних потреб – господарювання, полювання, військових дій люди почали ще з прадавніх часів. Потрапивши в гори, люди у всі пори року відчували велич гірської природи. А чиєсь серце вони заповнили настільки, що намагались або поєднати свою роботу з горами, або ж назавжди переселитись у гірську місцевість. З часом люди набували досвіду поведінки у горах, багато хто з них – ціною власного життя. Розповіді про красу гір, їх неповторність зворушували серця романтиків і при-

¹ доц. А.Б. Ховалко, канд. геогр. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка;

² доц. В.Р. Монастирський, канд. геогр. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка

родознавців, закликаючи пізнати непізнане. З часом тих, хто бажав побачити велич гір на власні очі, ставало дедалі більше.

Перші відомості про гірські сходження в Європі, зокрема в Альпійські гори, датовано 1786 р. Два французи, провідник Жак Бальма і лікар Мішель Паккар – здійснили сходження на найвищу вершину Альп – Монблан (4807 м). Відомості про сходження на гірські вершини у різних горах з'являлися і раніше, але офіційно все ж днем народження альпінізму і сходження на гірські піки вважають 26 серпня 1786 р. Отже, є підстави стверджувати, що гірський пішохідний туризм розвивається вже понад 230 років. Проте не треба забувати, що зимовий активний відпочинок – це період підвищеного ризику і травматизму. Сніг, лід, вітри та морози роблять будь-який гірський маршрут небезпечним для здоров'я та життя.

Об'єктом дослідження є зимовий туризм у Карпатському національному природному парку, предмет дослідження – процеси становлення і розвитку зимових сходжень на гірські вершини.

Мета дослідження – попередження надзвичайних ситуацій, які можуть виникнути під час зимового сходження на гірські вершини, зокрема, на зимову Говерлу.

Матеріали і методи дослідження. Запорукою успіху зимового сходження (зокрема у Карпатах) є дотримання обов'язкових правил і вимог, сформульованих на основі досвіду освоєння гірських регіонів, аналізу нещасних випадків, які все ж трапляються. Їх аналіз здійснено на основі розробок А.М. Коренькової (1981) і власного досвіду подолання гірських маршрутів в Українських Карпатах. Усі надзвичайні ситуації, що виникають під час сходження на гірські вершини, можна згрупувати у п'ять груп: попередньо зумовлені суб'єктивні причини нещасних випадків у горах; неправильне психологічне налаштування; набуті під час сходження негативні психологічні стани; недостатня підготовленість учасників сходження; відсутність акліматизації.

Найновіші дослідження та публікації. Туристичне освоєння Українських Карпат має свою історію. Перші письмові згадки про туристичні маршрути чи походи датовано початком 1893 р. Як стверджує дослідник культури й історії Гуцульщини Анатолій Вакарчук, ініціатором індивідуальних походів на зимові схили Східних Карпат місцевий пан Тадеуш Смольховський, а ще двоє відчайдухів з Татарова Юзеф Шнайдер і Маріан Малашинські почали розкатувати Карпати на лижах марки "пан склепав з чого Бог послав". Узимку 1897 р. Ю. Шнайдер із колегами зійшов на Говерлу. Це зимове сходження А. Вакарчук вважає першим [5]. Втім, фотограф і дослідник історії Гуцульщини Роберт Ерік висловив сумнів щодо його першості і як аргумент навів видану 1877 р. у Кракові книжечку "Прогулянки по Східних Карпатах", в якій описано зимові походи на Говерлу [5]. Цілковито ймовірно, що зимові сходження тут були і раніше. Карпати залишаються найкращим місцем для активного зимового відпочинку в Україні і сьогодні. Їх мальовнича краса з кожним роком приваблює дедалі більше як внутрішніх, так і міжнародних туристів.

Виклад основного матеріалу. За умов сучасного економічного розвитку в Україні триває пошук нових видів відпочинку, розваг і рекреації. Одним із пер-

спективних напрямів розвитку туризму і невід'ємною складовою частиною загальнодержавної системи фізичної культури і спорту є пішохідний зимовий туризм. Зимовий пішохідний туризм спрямований на розвиток фізичних, інтелектуальних і морально-вольових здібностей людини шляхом її залучення до участі у спортивних походах різного ступеня складності та змаганнях із техніки спортивного туризму. Зимовий пішохідний туризм є важливим засобом підвищення трудової і соціальної активності людей, задоволенню їхніх творчих, естетичних і моральних потреб.

Зимові Карпатські гори зачаровують красою природи та чистотою холодного повітря. Проте туристам, а особливо початківцям, не варто забувати і про небезпеку, яка чатує на них у засніжених горах, на зледенілих схилах, про снігопади, тумани, холодний вітер тощо. Вважаємо за потрібне зосередити увагу на тих ризиках, які можуть виникнути під час зимового сходження на гірські вершини, зокрема, на зимову Говерлу.

Найчастіше до надзвичайних ситуацій призводять попередньо зумовлені суб'єктивні причини. Їх можна згрупувати за такими основними напрямками:

- неправильний вибір і недостатнє знання маршруту. Неправильно обраним, з погляду безпеки, треба вважати маршрут, труднощі якого не відповідають рівню підготовленості учасників, а його особливості не відповідають характеру метеоумов. Українські Карпати, насамперед Чорногірський масив з найвищою вершиною України Говерлою, характеризуються частою зміною метеоумов. Навіть улітку температура часто стрімко знижується і падає сніг. У зимовий час часті хуртовини, затвердіння поверхні снігу (фірн), обледеніння створюють умови, надзвичайно небезпечні для сходження. Ретельне попереднє вивчення маршруту – гарантія безпечної проходження. Якщо учасник сходження не поінформований як треба про перешкоди, які його можуть очікувати, то і підготовка до їх подолання не буде достатньою. Не знаючись у тонкощах маршруту, можна потрапити у складні в технічному плані райони особливо небезпечних стін (важкі місця, карнизи, плити, сніжно-льодові ділянки);
- необгрунтований добір і розподіл спорядження та продуктів харчування. Їх потрібно здійснювати з урахуванням отриманої інформації про особливості маршруту, пори року, метеоумов, тривалості перебування в горах, протяжності маршруту, кількості й ступеня підготовленості учасників, передбачуваної тактики;
- непрофесійність керівника групи або його відсутність. Кожна група, якою б малою вона не була, має мати свого керівника. Фаховому керівникові гірської туристичної або альпіністської групи притаманні такі якості: достатні теоретичні знання і практичний досвід, авторитет, організаторські здібності, вміння дослухатися до думки колективу, заохочувати розумну ініціативу, а в разі потреби – підпорядкувати групу своїй волі; знання особливостей навколишнього середовища, вміння аналізувати їх та ухвалювати правильні рішення, особливо у разі небезпеки; вміння правильно розподіляти обов'язки й організувати їх виконання, спираючись на найбільш досвідчених учасників;
- помилки у доборі та комплектуванні групи. Щоб досягти поставленої мети та уникнути при цьому нещасних випадків, групу потрібно добирати ретельно, враховуючи фізичну, технічну, морально-вольову, тактичну підготовку, особисті якості претендентів – дисциплінованість, почуття обов'язку, дружби, взаємовиручки тощо;
- нехтування попередньою розминкою. Розігрівання організму перед виконанням будь-якої фізичної роботи має на меті підготувати людину до успішного подолання навантаження.

Надзвичайно важливим чинником успіху гірського сходження, особливо в зимовий період, є психологічне налаштування. Вплив цього чинника потрібно диференціювати за складовими частинами:

- учасники колективного сходження психологічно стійкіші за учасників одиничних сходжень. Досягнення поодиноких альпіністів (сходження Ст. Бонатті по північній стіні Маттерхорна, Р. Буля на восьмитисячник Нанга Парбат), свідчать про переваги такого методу ходіння в горах;
- помилкою є механічне перенесення досвіду, набутого в малих горах у великі, з однієї країни в іншу. Умови порівняно невисоких гір породили специфічні правила, непридатні і небезпечні для сходжень на великі стіни і вершини. Тактика сходжень без страхівки неприпустима під час штурму високих вершин. Альпіністи, які починають сходження без наметів і спальних мішків, або туристи, які залишили біля підніжжя свої рюкзаки, щоб полегшити сходження, самі наражають себе на небезпеку. Різка зміна погоди, характерна для високогір'я, зокрема і для Карпат, обертається для порушників правил безпеки ночівлею під відкритим небом, обмороженням кінцівок, нерідко – смертю;
- не варто намагатися пройти маршрут швидко. Водночас швидкість дій у горах часто стає запорукою безпеки, коли потрібно ухилитися від удару окремого каменя або каменепадку, уникнути негоди чи вимушеного бівачу. При підйомі на великі стіни швидкість рівносильна безпеці. Особливо необхідна вона в рятувальних операціях. Однак більшість туристичних і альпіністських маршрутів у Карпатському регіоні не вимагає великих швидкостей під час проходження, хоча підтримувати хороший темп за суворого дотримання правил безпеки потрібно;
- впевненість у собі на маршруті додає нове якісне спорядження. Під час стінних сходжень (особливо в зимових умовах) частина гаків, карабінів, допоміжних мотузок та іншого альпіністського спорядження залишається на стіні. Альпініст не повинен розраховувати на старе спорядження, знайдене на маршруті, а покладатися тільки на своє, випробуване на попередніх тренуваннях. Туристи також повинні бути дуже уважними в застосуванні спорядження, яке тривалий час зазнавало впливу дощу, снігу, вітру та сонця;
- план туристичних і альпіністських заходів повинен передбачати формування допоміжно-рятувальної групи (ВРГ), що є необхідною умовою будь-якого важкого альпіністського сходження і має завдання – забезпечувати групу продуктами харчування, водою, спорядженням та інформацією, а за потреби – надати допомогу. Першу частину завдання можуть виконувати особи невисокої кваліфікації, друга ж вимагає хорошої фізичної та технічної підготовки, знання способів транспортування постраждалих і надання першої медичної допомоги;
- уникнути негативних емоцій допомагає попередньо чітко окреслене завдання. Нерідко учаснику туристичного походу або альпіністського сходження кажуть: "Ти тільки йди і ні про що не думай, все інше – наша турбота". Такий підхід неправильний і небезпечний. Відсутність мобілізаційного налаштування призводить до розслаблення, неуважності, незосередженості, механічного пересування. У такому стані можна легко отримати травму;
- негативні емоції можуть бути наслідком невдачі попереднього заходу у горах. Зазвичай пережита невдача під час туристичного походу або альпіністського сходження спонукає учасника до повторного проходження маршруту. Однак треба пам'ятати, що умови на маршруті можуть змінюватися, що вимагає інших засобів його подолання.

Причини, через які туристи й альпіністи в умовах Карпат можуть відчувати психологічний дискомфорт, доцільно поділити на такі групи:

1. Недооцінка об'єктивних загроз на гірському маршруті. Неправильна оцінка небезпеки, як правило, є наслідком відсутності чи браку знань, досвіду, фізичної підготовленості, уваги, спостережливості, нехтування попередженнями.
2. Недовіра до партнера. Довіра до партнера з погляду безпеки виробляється у процесі спільної спортивної діяльності. Під час туристських походів, альпіністських сходжень, група вирішує чимало проблем, пов'язаних з вибором шляху, подоланням важких ділянок, облаштуванням бівачу у важких умовах, навіть у снігових заметах. У таких ситуаціях значущою є цілісність підготовки групи та її окремих учасників (ступінь розвитку окремих рухових якостей, умінь, особливості психіки тощо). А.М. Коренькова (1981) пропонує диференціювати ступінь довіри до партнера під час гірських сходжень за індексами переваги (табл.).

Табл. Ступінь довіри до партнера

Відповідь	Індекс переважання відповіді
Не повністю розраховую на нього	43,0
Розраховую тільки на важких ділянках	6,1
Розраховую тільки у випадках падіння	4,0
Покладаюся тільки на себе	1,0

Як свідчать відповіді, більшість альпіністів розраховують на партнерів під час підйомах, що природно і позитивно. Надію на партнера тільки на складних ділянках і тільки в разі падіння можна пояснити самовпевненістю і переоцінкою власних сил і можливостей, браком досвіду сходжень або ж негативним досвідом попередніх сходжень.

3. Переоцінка власних сил. Здебільшого є наслідком недостатньої попередньої підготовки та невміння оцінити сили, потрібні для виконання певних дій у горах, що й призводить до нещасних випадків. Це особливо небезпечно в разі висотних сходжень, коли внаслідок порушення функцій відповідних центрів у корі головного мозку альпініст втрачає здатність тверезо аналізувати положення, ухвалювати рішення і виконувати їх. Самовпевненість призводить до непоправних наслідків.
4. Невпевненість у власних силах. Учасник, який почав сумніватися у власних силах, втрачає координацію рухів, із запізненням реагує на труднощі.
5. Особливо небезпечно, якщо неувпевненість у власних силах з'явиться на середині важкої ділянки шляху, людину опанує страх, а первісне рішення рухатися вперед несподівано зміниться непродуманим новим, до реалізації якого вона не готова. У більшості випадків страх пов'язаний з несподіванкою, невідомістю. Людина готова до зустрічі з небезпекою, відчуває себе більш впевненою. Мотивами страху можуть бути: замерзання, втрата орієнтування, потрапляння в лавину або під каменепад, зрив, падіння тощо, а його причинами є слабка фізична підготовка, погане екіпірування, недосвідченість провідника, складні метеоумови, травми, хворобливий стан та ін. Охоплений страхом турист або альпініст стає невпевненим у діях, невиваженим у вчинках, нерозумним у вчинках. Іноді він навіть готовий сховатися або втекти з групи, а у найважчі моменти впадає в стан безсилля.

Почуття страху може наставати поступово або раптово. Щоб уникнути найгірших наслідків страху, потрібно за перших його ознак вжити заходів без-

пеки: обійти небезпечне місце, використовувати для страховки мотузку, підправити сходинки, вдихнути в людину впевненість, надати допомогу провідника та інших, більш досвідчених туристів тощо.

6. Уражене честолюбство також може стати причиною помилок та аварій в тих випадках, коли, наприклад, хтось вирушає в гори, вражений розповідями знайомих про новий цікавий маршрут, важкі місця якого можна подолати без використання додаткових штучних точок опори і загалом можна вільно ходити мало не по краю прірви.

Непідготовленість тільки одного з учасників може поставити під загрозу безпеку усієї групи туристів або альпіністів, а іноді і призвести до нещасного випадку. Так трапилося взимку 1980 р. з групою із шести альпіністів, яка почала траверс в районі вершини Ботева – найвищій вершині Балканських гір (2376 м). Чотири години після виходу на маршрут сили одного з учасників вичерпалися. Погода погіршилася – про повернення не могло бути й мови. Спортсмени викопали в сніжному схилі печеру, в якій провели решту дня і всю ніч. Вранці група знову вирушила в дорогу, але погано підготовлений учасник так і не зміг відновитися. Незважаючи на спроби допомогти йому – учасник помер.

Непередбачувану ситуацію може також спричинити недостатня акліматизація. Для Карпат зменшення атмосферного тиску і як наслідок – зниження частки кисню в крові – не характерні явища. Все ж і тут такі симптоми, як пришвидшене дихання і пульс, невелике підвищення кров'яного тиску, зниження працездатності, активізація збудливих процесів, особливо в перші дні перебування в горах, можуть за певних умов призвести до небажаних наслідків.

Висновки. Мальовничі гірські туристичні та альпіністські маршрути, що захоплюють своєю неповторністю, можуть здивувати і небезпечними ситуаціями. Нехтування цим значно збільшує ймовірність травматизму і навіть летальних наслідків. Саме тому розроблені на підставі аналізу значної кількості надзвичайних ситуацій рекомендації потрібно сприймати як обов'язкові правила.

Українські Карпати, що загартовують розмаїттям кольорів рослинності, за відносно середньої висоти характеризуються мінливістю метеоумов, високогірним кліматом і мають небезпечні стінки, осипища, куруми, стрімчаки, що робить сходження на їх вершини певною мірою небезпечними. Гора Говерла за сприятливих літніх метеоумов не вважається небезпечною для сходження, що не можна сказати про карлінги Великого і Малого Кізла, сходження на Говерлу по прямовисних стінках Заросляньського кару, стрімчаків останці кару Гаджина тощо. Маршрут значно ускладнюється під час зимового сходження. Щільний сніговий покрив створює небезпеку сковзання із зростаючою швидкістю, а суцільність стрімких стінок Заросляньського і Говерлянського карів робить сходження надзвичайно небезпечним. Часті хуртовини, які виникають раптово і нарощують потужність з підняттям вгору становлять неабияку загрозу для погано підготовлених туристів.

Отже, щоб уникнути надзвичайних ситуацій, особливо в зимовий період, гірські сходження потрібно ретельно планувати, організувати й контролювати.

Література

1. Бочелок В.Й. Дозвіллезнавство : навч : посібн. / В.Й. Бочелок, В.В. Бочелок. – К. : Вид-во "Центр навч. літ-ри, 2006. – 208 с.
2. Грабовський Ю.А. Туризм як явище громадського життя : навч : посібн. / Ю.А. Грабовський, О.В. Скалій, Т.В. Скалій. – Тернопіль : Вид-во "Навч. книга – Богдан", 2009. – 304 с. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://tourlib.net/books_ukr/grabovskiy1.htm.
3. Дмитрук О.Ю. Спортивно-оздоровчий туризм : навч : посібн. / О.Ю. Дмитрук, Ю.В. Шур. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во ТОВ "Альтерпрес", 2008. – 280 с.
4. Коренькова А.М. Причины несчастных случаев при горных восхождениях / А.М. Коренькова. – М. : Изд-во "Физкультура и спорт", 1981. – 208 с.
5. Інформаційний портал Івано-Франківська. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://ifinfo.cinfoo.com/news-41930.html>

Надійшла до редакції 24.10.2016 р.

Ховалко А.Б., Монастырский В.Р. Предупреждение чрезвычайных ситуаций в условиях зимнего восхождения на горные вершины Украинских Карпат

Проанализировано современное состояние зимнего рекреационного туризма в Украинских Карпатах, определены основные проблемы, препятствующие его развитию на украинском и мировом рынках. Освещены тенденции развития зимних восхождений на горные вершины, в том числе на гору Говерла. Предложены пути совершенствования системы управления и производства зимними восхождениями, в частности путем повышения требований к выбору снаряжения и безопасности зимних восхождений. Все опасные факторы, которые сопровождают зимние (и не только) восхождения в условиях Украинских Карпат разделены на пять групп: 1) предварительно обусловлены субъективные причины несчастных случаев в горах; 2) неправильный психологический настрой; 3) приобретенные во время восхождения негативные психологические состояния; 4) недостаточная подготовленность участников восхождения; 5) отсутствие акклиматизации. Их учет позволит существенно уменьшить вероятность возникновения чрезвычайных ситуаций при зимнем восхождении на горные вершины Карпат.

Ключевые слова: зимние восхождения, зимний пешеходный туризм, рекреационный туризм, туристическая индустрия, внутренний туризм, международный туризм, природоохранные территории.

Khovalko A.B., Monastyrskyy V.R. Prevention of Emergencies within the Conditions of the Ukrainian Carpathian Mountains Climbing in Wintertime

The present state of winter recreation tourism development in the Ukrainian Carpathians has been analyzed. Some development trends of mountain peaks climbing in wintertime, in particular, climbing Hoverla have been illustrated. The main problems that prevent its development on Ukrainian and world markets have been defined. The management system and winter hill climbing administration improvement mechanisms have been suggested. Special attention was paid to the equipment and safety in the course of winter hill climbing. All the dangerous factors, which may arise during the winter hill climbing (actually, not only winter hill climbing but hill climbing in general) within the conditions of the Ukrainian Carpathians have been classified into five groups: 1) preliminary proved subjective reasons of emergencies in the mountains; 2) wrong mental approach; 3) negative mental states acquired while climbing; 4) insufficient training of climbers; 5) lack of acclimatization. Complying with the above-mentioned factors will significantly reduce the risk of emergencies in the course of Carpathian Mountains peaks climbing in wintertime.

Keywords: winter climbing, winter trekking, recreation tourism, tourism industry, domestic tourism, international tourism, protected areas.